

Selçuk Üniversitesi
Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi
Sayı 32, Sayfa 101-115, 2011

İNTERNET BAĞIMLILIĞI ÖLÇEĞİNİN TÜRKÇEYE UYARLANMASI

Cengiz SAHİN¹, Özgen KORKMAZ²

¹Ahi Evran Ün. Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Blm., csahin40@gmail.com

²Ahi Evran Ün. Eğitim Fakültesi Böte Blm., ozgenkormaz@gmail.com

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, bireylerin internet bağımlılık düzeylerini ölçmeye yönelik Hahn ve Jerusalem tarafından tasarlanan “İnternet Bağımlılığı Ölçeği”nin Türkçeye uyarlamaktır. Araştırmanın çalışma grubunu Kırşehir İl merkezinde yaşayan ve farklı yaş gruplarından 468 birey oluşturmaktadır. Ölçeğin çevrilen maddeleri alan ve dil uzmanlarının görüşleri doğrultusunda düzeltilerek taslak ölçeğe son hali verilmiştir. Ölçeğin geçerliğini belirlemek üzere; açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri ve madde ayırt edicilik güçleri hesaplanmıştır. Faktör analizleri sonunda ölçeğin 19 maddeden ve 3 faktörden oluştuğu belirlenmiştir. Her bir maddenin ait olduğu faktörle olan ilişkisine göre tüm maddelerin ayırt edici olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek üzere ise iç tutarlılık düzeyi hesaplanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayıları; Cronbach Alpha, Sperman-Brown formülü ve Guttman split-half güvenilirlik formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Bu değerler çerçevesinde ölçeğin güvenilir ölçümler yapabildiği söylenebilir İnternet bağımlılığı ölçeğinin, Türk kültüründe de bireylerin internete ilişkin bağımlılık düzeylerini belirlemek üzere kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir araç olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İnternet, Bağımlılık, Uyarlama, Geçerlik, Güvenirlik

*Selçuk Üniversitesi
Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi
Sayı 32, Sayfa 101-115, 2011*

ADAPTATION OF INTERNET ADDICTION SCALE TO TURKISH

Cengiz SAHİN¹, Özgen KORKMAZ²

¹Ahi Evran Ün. Education Faculty Department of Comp. and Inst. Tech., csahin40@gmail.com

²Ahi Evran Ün. Education Faculty Department of Education Science, ozgenkormaz@gmail.com

ABSTRACT

The objective of this study is to adapt the “Internet Addiction Scale” into Turkish, which was designed by Hahn and Jerusalem. 468 individuals from different age groups and living Kirsehir city centre constitute the study group of this research. The draft scale was finalized by correcting the adapted articles of the scale in accordance with field and language experts. Explanatory and confirmatory factor analyses and distinctiveness powers of articles were estimated to determine the validity of the scale. At the end of factor analyses, it was determined that the scale consisted of 19 items and 3 factors. It was detected that all articles are distinctive with respect to relationship of each article with its related factor. Internal consistency level was estimated to determine the reliability of the scale. Internal consistency coefficients of the scale were calculated using the Cronbach’s Alpha, Spearman-Brown formula and Guttman split-half reliability formula. It can be argued that the scale is able to measure reliably within the framework of these values. It was inferred that the internet addiction scale is a valid and reliable instrument that can be employed to determine addiction levels of individuals regarding internet in the Turkish culture as well.

Key words: Internet, Addiction, Adaptation, Validity, Reliability

GİRİŞ

Bilişim teknolojilerinin çok hızlı bir şekilde gelişmesinin birey ve toplum üzerinde de önemli değişimlere neden olduğunu söylemek mümkündür. Özellikle sanayi devrimi ile ortaya çıkan yeni teknolojiler, insanların yaşam biçiminin değişmesine, yeni sosyal yapıların doğmasına ve üretim alanlarının farklılaşmasına yol açmıştır. Meydana gelen yeni toplumsal yapı, sanayi toplumu olarak adlandırılmaktadır. Sanayi toplumunun son aşaması olan tüketim toplumu, 20. yüzyılın son çeyreğinde yerini bilgi toplumuna bırakmıştır. Bilgi toplumunda bilgisayar teknolojisinin, çok hızlı bir gelişim göstermesinin yanı sıra özellikle internetin de keşfedilmesi ve gelişmesi, bu iki teknolojinin insan hayatının odak noktası haline gelmesine neden olduğu söylenebilir. İnternet, bilgi çağının en önemli iletişim aracı olarak kabul edilmektedir. İnternetin sağladığı iletişim ortamlarında bireyler sanal mağazalardan alışveriş yapabilmekte, sosyal paylaşım siteleri aracılığıyla yeni insanlarla tanışıp arkadaşlıklar kurmakta, bir konuya dair ihtiyaç duyulan bilgi ve kaynaklara kolaylıkla ulaşabilmekte veya dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen bir olayı anında haber alabilmektedir (Çalık ve Çınar, 2009).

Bilgisayarların ve özellikle internetin yukarıda ifade edilen birey ve toplum üzerinde olumlu etkileri olduğu kadar olumsuz da pek çok etkisinden bahsetmek mümkün olabilir (Çalık ve Çınar, 2009; Khasawneh ve Al-Awidi, 2008; Kelleci, 2008; Weiner, 1996). Bu olumsuz etkilerden birisinin de internet bağımlılığı olduğu söylenebilir (Chou, Condrón ve Belland, 2005). İnternet bağımlılığı internetin kontrol dışı ve zararlı kullanımını ifade eden bir kavramdır. İnternet bağımlılığı son yıllarda çeşitli psikolojik problemlerle ilişkilendirilerek bilim dünyasında psikolojik bir sorun olarak ele alınmaya başlanmıştır. Özellikle de eğitimciler, psikolojik danışmanlar, psikologlar ve psikiyatristler konu üzerinde çeşitli araştırmalara yönelmişlerdir (Turnalar Kurtaran, 2008; Young, 2006; Cengizhan, 2005; Orhan ve Akkoyunlu, 2004; Bölükbaş, 2003; Ayaroğlu, 2002; Morahan- Martin ve Schumacher, 2000; Eichenberg ve Ott, 1999; Zimmerl, 1998). İlk defa 1995 yılında kullanılmaya başlanan internet bağımlılığı kavramı, son yıllarda "net bağımlılık", "internet bağımlılığı", "online bağımlılık", "internet bağımlılık bozukluğu", "patolojik internet kullanımı" ve "cyber bozukluğu" gibi farklı isimlerle betimlenmeye çalışılan bir fenomen olmuştur (Eichenberg ve Ott, 1999). İnternet bağımlılığının henüz standart bir tanımı olmamakla birlikte (Chou, Condrón ve Belland, 2005) en temel belirtileri, internet kullanımına sınırlama getirememe, sosyal veya akademik zararlarına rağmen kullanıma devam etme ve internete ulaşımın kısıtlandığı durumlarda yoğun kaygı duyma şeklinde ifade edilmektedir (Öztürk vd, 2007).

Amerikan Psikiyatri Birliği (APA) tarafından 1994'te yayınlanan ve "DSM IV" kısaltmasıyla isimlendirilen "Ruhsal Bozuklukların Tanımsal ve Sayısal El Kitabı"nda internet bağımlılığı halen bir hastalık olarak tanımlanmamaktadır (Arısoy, 2009). İnternet bağımlılığının en yakın olduğu hastalığın patolojik kumar oynama olduğu ileri sürülmüştür (Öztürk vd, 2007). İnternet bağımlılığı

tanımını ilk ortaya atan ve ilk tanı ölçütlerini ortaya koyan Young, herhangi bir maddenin kötüye kullanımını içermeyen internet bağımlılığına en yakın bozukluğun DSM IV'te dürtü kontrol bozuklukları başlığı altında yer alan "patolojik kumar oynama" olduğu kanaatine varmıştır (Greenfield, 1999: Akt. Arısoy, 2009).

İnternet bağımlılığının neden olduğu ruhsal, sosyal, ekonomik, kültürel ve eğitsel kayıplar düşünüldüğünde, bu durumun belirlenmesinin önemli olduğu söylenebilir. Bireylerin internet bağımlısı olup olmadıkları tanısı gelişigüzel olamayacağı gibi, salt gözlem yoluyla da yapılamamaktadır (Günüç ve Kayri, 2010). Bunun için geçerliği ve güvenilirliği ispat edilmiş ölçekler kullanılabilir. İnternet bağımlılığının belirlenmesine yönelik olarak alan yazında Bayraktar (2001) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılan Young tarafından, DSM-IV'ün "Patolojik Kumar Oynama" ölçütlerinden uyarlanarak oluşturulmuş olan ve "Tanı Anketi" nin geliştirilmesiyle oluşturulan "İnternet Bağımlılık Ölçeği"; Kayri ve Günüç (2009) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılan Nichols ve Nicki tarafından geliştirilen "İnternet Bağımlılık Ölçeği" ve Günüç ve Kayri (2010) tarafında geliştirilen " İnternet Bağımlılığı" ölçeklerine rastlanmaktadır. Bu ölçeklerin genellikle ergen yad ergen olmayan öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerini ölçmeye yönelik oldukları söylenebilir. Bu ölçeklerin yanı sıra uluslararası literatürde sıklıkla kullanıldığı görülen Hahn ve Jerusalem (2001) tarafından geliştirilmiş olan "İnternet Bağımlılığı Ölçeği" Türkiye'de kullanılamamaktadır. Bu ölçeği diğer ölçeklerden ayıran en temel özelliği, farklı yaş gruplarındaki yetişkinlere yönelik bir ölçek oluşudur. Bu yüzden ölçeğin Türkçeye kazandırılmasının, literatüre önemli bir katkı sağlayacağı söylenebilir. Bu çerçevede bu çalışmanın amacı da bu ölçeğin Türkçeye uyarlayarak geçerlik ve güvenilirliğini araştırmak olarak belirlenmiştir.

YÖNTEM

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini, Kırşehir il merkezinde yaşayan bireyler oluşturmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde seçkisiz örnekleme yöntemlerinden basit seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu şekilde belirlenen araştırmanın çalışma grubunu Kırşehir il merkezinde yaşamakta olan farklı yaş gruplarından toplam 468 birey oluşturmaktadır.

Çalışma grubunu oluşturan bireylerden 218'i (%46,6) erkek, 250'si (%53,4) ise kadındır. Çalışma grubunun yaşlara göre dağılımı ise; 19 yaş ve altı 88 kişi (%18,8), 20-29 yaş grubundan 72 kişi (%15,4), 30-39 yaş grubundan 130 kişi (%27,8), 40-49 yaş grubundan 123 kişi (%26,3) ve 50 yaş üstü gruptan 55 kişi (%11,8) şeklinde olmuştur. Katılımcıların iş durumuna göre dağılımına bakıldığında, 146 kişi (%31,2) öğrenci, 173 kişi (%37,0) farklı işlerde çalışan, 26 kişi (%5,6) işsiz, 99 kişi (%21,2) ev hanımı, 18 kişi (%3,8) emeklidir. Gruptan 6 kişi (%1,3) iş durumuna ilişkin soruyu cevaplamamıştır.

Ölçme Aracı

Bu araştırmanın verileri Hahn ve Jerusalem (2001) tarafından tasarlanan ve orijinal adı “Skala zur Erfassung der Internetsucht” olan internet bağımlılığı ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Ölçeğin Türkçeye uyarlanabilmesi için araştırmacının kendisinden e-posta yoluyla izin alınmıştır. Hahn ve Jerusalem tarafından geliştirilen ölçek toplam 20 sorudan ve her faktörde dört soru olmak üzere beş faktörden oluşmaktadır. “Kontrol Kaybı” şeklinde isimlendirilen birinci faktörün iç tutarlılık katsayısı (Cronbachs Alpha) 0,82, “Vazgeçme Belirtileri” ismi verilen ikinci faktörün iç tutarlılık katsayısı 0,83’tür. “Bağımlılıkta Süre Artışı” ismi verilen üçüncü faktörün iç tutarlılık katsayısı 0,81, “Çalışma ve Verimlilikte Olumsuz Sonuç” olarak isimlendirilen dördüncü faktörün iç tutarlılık katsayısı 0,83 ve “Sosyal İlişkilerde Olumsuz Sonuçlar” ismi verilen son faktörün iç tutarlılık katsayısı ise 0,82’dir. Ölçeğin toplamı için iç tutarlılık katsayısı 0,93’tür.

Ölçek Uyarlama Süreci

Hambleton ve Patsula (1999)’a göre bir ölçek uyarlaması yapılırken en önemli aşamalardan bir tanesi tercüme aşamasıdır. Bu aşamada orijinal ölçek Türkçeye, hem Türkçe hem de Almancaya hakim olan ve biri Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık alan uzmanı, diğeri Eğitim Teknolojisi alan uzmanı olan iki uzman tarafından çevrilmiştir. Uzman çevirileri arasında dikkate değer farklar için tekrar görüş alınmış ve çeviri işlemleri tamamlanmıştır. Daha sonra, Hambleton ve Patsula (1999)’ın da belirttiği gibi ölçek bu kez iki uzman tarafından tekrar Almancaya çevrilmiş ve orijinal madde yapıları ile olan tutarlılıkları incelenmiştir. Yapılan incelemede, orijinal ölçekteki maddeler ile Türkçeden yapılan çeviri ile elde edilen formdaki maddelerin dil denkliğinin olduğu görülmüştür.

Bu aşamadan sonra Deniz (2007)’e göre uyarlanan test deneme grubunda uygulanmalıdır. Bu kapsamda uyarlanan ve düzeltmeler yapılan test, psikometrik özelliklerinin incelenmesine geçilmeden önce pilot gruba uygulanmalı ve ölçekle ilgili yapılması gereken başka düzeltmeler olup olmadığına bakılmalıdır. Bu çerçevede uyarlanan test farklı yaş gruplarından öğretmen, öğrenci ve ev hanımlarından oluşan 30 bireye incelettirilerek, bireylerin görüşleri doğrultusunda yeniden gözden geçirilmiştir.

Bu şekilde taslak ölçek formu oluşturulduktan sonra ölçeğin faktör yapısı, yapı geçerliği ile ölçek puanlarının güvenilirliği ve maddelerin ayırt ediciliğini değerlendirmek amacıyla ölçek, farklı yaş ve meslek gruplarından oluşan 468 bireye uygulanmıştır. Uygulamadan elde edilen verilere dayalı olarak ölçeğin Türkçe formu için faktör yapıları incelenmiştir.

Taslak Ölçek, çalışma grubuna uygulanmıştır. Toplanan veriler, istatistiksel yollardan ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizlerini yapmak üzere SPSS 15.00

ve Lisrel 8.7 programlarına yüklenmiştir. Öncelikle ölçeğin özgün faktör yapısının Türk kültüründe geçerliliği ilk olarak doğrulayıcı faktör analizi ile incelenmek istenmiştir (Gülbahar, Büyüköztürk, 2008). Ancak ölçeğin beş faktörlü yapısını doğrulamaya ilişkin yapılan birinci düzey doğrulayıcı faktör analizinde model-veri uyumu için öngörülen ölçütlerin alt sınırlarının dahi karşılanmaktan oldukça uzak olduğu görülmüştür. Bu nedenle ilk aşamada Türk kültüründe geçerli olan faktör yapılarını ortaya çıkartmak amacıyla açımlayıcı faktör analizi uygulanmıştır (Gülbahar ve Büyüköztürk, 2008). Elde edilen yeni faktör yapısından yola çıkarak doğrulayıcı faktör analizleri yapılmıştır. Daha sonra madde toplam korelasyonu yöntemine göre faktörlerdeki her bir maddeden elde edilen puanlar ile faktörlerden elde edilen puanlar arasındaki korelasyonlar hesaplanarak madde ayırt edicilik düzeyleri test edilmiştir. Son olarak da ölçeğin güvenilirliğini hesaplamak üzere veriler üzerinde iç tutarlılık analizleri yapılmıştır.

Verilerin Analizi

İnternet Bağımlılığı Ölçeği'nin faktör yapısı belirlemek için açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi, değişkenler arasındaki ilişkilere dayalı olarak faktör yapısını keşfetmeyi amaçlar (Gülbahar, Büyüköztürk, 2008). Açımlayıcı faktör analizi ile belirlenen modeli doğrulamaya dönük olarak doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır.. Doğrulayıcı faktör analizinde model-veri uyumu incelenmekte ve değişkenler arasındaki ilişkiye dair kurulan hipotezler test edilmektedir. (Tabachnick ve Fidell, 2001: Akt. Gülbahar, Büyüköztürk, 2008; Kline, 1994). Doğrulayıcı faktör analizinde modelin geçerliliğini değerlendirmek için çok sayıda uyum indeksi kullanılmaktadır. Bunlar içinde en sık kullanılanları Ki-Kare Uyum Testi, İyilik Uyum İndeksi (GFI), Düzeltilmiş İyilik Uyum İndeksi (AGFI), Ortalama Hataların Karekökü (RMR veya RMS) ve Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü'dür (RMSEA) (Gülbahar ve Büyüköztürk, 2008). Alanyazında, DFA ile hesaplanan (χ^2/sd) oranının 5'ten küçük olması, modelin gerçek verilerle iyi uyumun bir göstergesi olarak görülebilmektedir (Sümer, 2000; MacCallum, vd, 1996). Model veri uyumu için GFI ve AGFI değerlerinin. 90'dan yüksek çıkması, RMS ya da standartlaştırılmış RMS ile RMSEA değerlerinin ise. 05'den küçük olması beklenir (Şimsek, 2007; Kline, 2005; Sümer, 2000). Buna karşılık GFI değerinin 0.85'ten, AGFI değerinin 0.80'den yüksek ve RMS değerinin ise 0.10'dan düşük çıkması modelin gerçek verilerle uyumu için birer ölçüt olarak da kabul edilmektedir (Şimsek, 2007; Kline, 2005; Sümer, 2000; Marsh, Balla ve McDonald, 1988; Anderson ve Gerbing, 1984). Madde ayırt edicilik güçleri için madde toplam korelasyon, düzeltilmiş korelasyonları hesaplanmıştır. Faktör yapısı belirlenen ölçekler ve alt ölçekler için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır.

BULGULAR

Ölçeğin Geçerliliğine İlişkin Bulgular

İnternet Bağımlılığı Ölçeğinin (İBÖ) geçerlik analizler çerçevesinde başlıca yapı geçerliği ve madde-toplam korelasyonları hesaplanarak bulgular aşağıda özetlenmiştir:

Yapı Geçerliği

Açımlayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular: İBÖ'nün yapı geçerliğini test etmek üzere veriler üzerinde ilk olarak Kaiser-Meyer-Oklin (KMO) ve Bartlett analizleri yapılmış ve KMO= 0,919; Bartlett testi değeri ise $X^2= 6087,383$; $sd=171$ ($p=0,000$) olarak belirlenmiştir. Bu değerler çerçevesinde ölçek üzerinde faktör analizi yapılabileceği anlaşılmıştır. Faktör analizi, bir ölçekteki maddelerin birbirini dışta tutan daha az sayıda faktöre ayrılıp ayrılmadığını ortaya çıkarmak amacıyla kullanılmaktadır (Balcı, 2009). Diğer taraftan faktör analizinde kullanılan Temel Bileşenler Analizi ve buna paralel olarak yapılan Varimax Dik Döndürme tekniği sonucunda, faktör yükleri 0,30'un altında olan maddelerin ve iki faktördeki yükleri arasından en az 0,100 olmayan, bir başka ifade ile yükü iki faktöre de dağılan maddelerin atılması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2002).

Bu çerçevede ilk aşamada, ölçeğin tek boyutlu olup olmadığını belirlemek üzere temel bileşenler analizi yapılmıştır. Temel bileşenler analizi, faktörleştirme tekniği olarak çok sık kullanılan bir tekniktir (Büyüköztürk, 2002). Ölçeğin birbirinden ilişkisiz faktörlere ayrışıp ayrışmadığını görmek için de Varimax dik döndürme tekniği uygulanmış ve faktör yükleri incelenmiştir. Bu doğrultuda madde yükü 0,30'un altında yalnızca bir maddenin olduğu belirlenmiştir. Diğer taraftan ölçek kapsamına alınan maddelerin üç faktörde toplandığı ve toplam varyansın %68,095'ini açıkladığı belirlenmiştir. Bilindiği üzere faktör yüklerinin 0,30'un altında olmaması ve davranış bilimleri açısından açıklanan varyans miktarının %40 olması yeterli görülmektedir (Eroğlu, 2008; Büyüköztürk, 2002). Faktörlerdeki maddelerin içerikleri incelenerek faktör adları verilmiştir. Yapılan bu işlemler sonucunda, ölçekte kalan toplam 19 maddenin faktör isimleri, faktörlere göre madde yükleri ile faktörlerin özdeğerleri ve varyansı açıklama miktarlarına ilişkin bulgular Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Ölçeğin Faktörlere Göre Yapılan Faktör Analizi Sonuçları

	Maddeler	F1	F2	F3
Kontrol Kaybı	İnternete uzun süreli bağlanmadığımda aklım internetle meşguldür.	.843		
	İnternete bağlı olup online olmadığımda aklım sürekli olarak internete takılıp kalıyor.	.837		
	Çok uzun süre internetten uzak kalmışsam, huzursuz ve sınırlı oluyorum.	.821		
	İnternete önceden planladığımdan daha çok zaman harcıyorum.	.810		

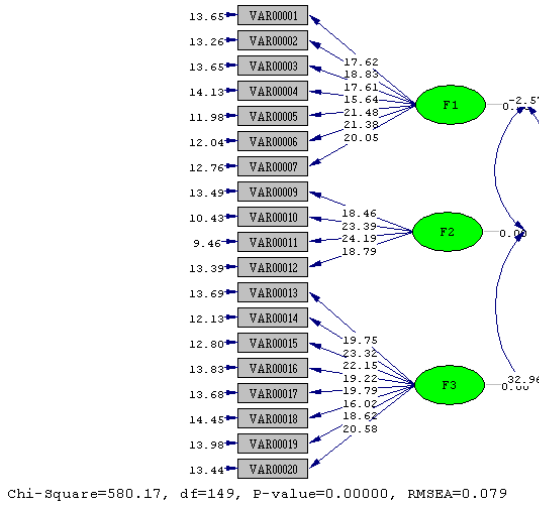
	İnternette birkaç dakikalığına sörf yapmayı girip, bir türlü bırakamıyorum.	,780		
	İnternette geçirdiğim zamanı azaltmayı denedim ama sonuç alamadım.	,779		
	İnternet için harcayabileceğim paradan çok daha fazlasını harcıyorum.	,720		
Daha fazla online kalma isteği	İnternette geçirdiğim zaman, başlangıçtaki dönemle karşılaştırılınca gitgide artıyor.	,843		
	İnternete daha fazla zaman ayırma isteğim, geçmişe göre sürekli artıyor.	,803		
	Başlangıçta sadece yapmam gereken işler için online etkinliklere vakit ayırırken, şimdi internete daha fazla zaman ayırıyorum.	,787		
	İnternet etkinlikleri günlük yaşamımı giderek daha fazla yönlendiriyor.	,635		
Sosyal İlişkilerde Olumsuzluk	İnternet kullanmaya başladığımdan beri, bazı arkadaşlarım benden uzaklaştı.	,818		
	Çok değer verdiğim kişiler, internette çok fazla zaman harcadığımdan benden şikâyetçi oluyorlar.	,797		
	Okul/meslek/aile ve benzeri yaşamumdaki verimliliğim internet kullanmam yüzünden azalıyor.	,796		
	Çok değer verdiğim kişiler bende, internet kullanmaya başladığımdan beri olumsuz yönde değişiklikler olduğunu söylüyorlar.	,773		
	İnternette daha fazla zaman geçirebilmek için sık sık sorumluluklarımı aksatıyorum.	,754		
	İnternet yüzünden bazen randevularımı kaçırıyorum.	,747		
	Online dünyasını keşfettiğim andan itibaren başkalarıyla daha az zaman geçiriyorum.	,724		
	İnternetle öylesine sık ve yoğun meşgul oluyorum ki bazen işverenlerimle /okulla /aile bireyleri ve benzeri ile sorunlarım oluyor.	,672		
	Özdeğer	4,501	3,179	5,258
	Açıklanan Varyans	23,690	16,730	27,674

Tablo 1’de görüldüğü gibi ölçeğin “Kontrol Kaybı” faktörü 7 maddeden oluşmakta ve faktör yükleri 0,720-0,843 arasında değişmektedir. “Daha Fazla Online Kalma İsteği” faktörü 4 maddeden oluşmakta ve faktör yükleri 0,635-0,843 arasında değişmektedir. “Sosyal İlişkilerde Olumsuzluk” faktörü ise 8 maddeyi içermektedir ve faktör yükleri 0,672 ile 0,818 arasında değişmektedir.

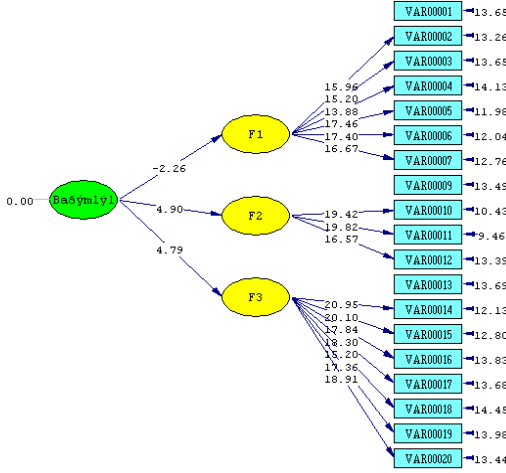
Doğrulatory Faktör Analizine İlişkin Bulgular: Açımlayıcı faktör analizi sonucunda üç faktörden oluştuğu tespit edilen ölçeğin faktör yapılarının doğrulanması için birinci ve ikinci düzey doğrulatory faktör analizi yapılmıştır. Doğrulatory faktör analizi gözlenen ile gözlenemeyen değişkenler arasındaki bağıntıların birer hipotez olarak ele alınıp test edilmesi ilkesine dayanır (Pohlmann, 2004). Hiçbir sınırlama yapılmadan birinci düzey ve 3 gizil ve 19 gösterge değişken ile test edilen birinci düzey doğrulatory yapıya ikinci düzey bağımlılık gizil değişkeni eklenerek ikinci düzey faktör modelinin test edilmesi sonucu uyum iyiliği doğrulatory faktör analizi sonucunda uyum iyiliği değerleri [χ^2 (d=149, N=468)= 580,17, p<.01, RMSEA= 0.079, S-RMR= 0.045, GFI= 0.90 AGFI= 0.85, CFI= 0.97, NNFI= 0.96, IFI= 0.95] olarak bulunmuştur.

Ölçek modelinde gözlenen değerlerin $X^2/d < 3$; $0 < RMSEA < 0.05$; $0 \leq S-RMR \leq 0.05$; $0.97 \leq NNFI \leq 1$; $0.97 \leq CFI \leq 1$; $0.95 \leq GFI \leq 1$; $0.90 \leq AGFI \leq 1$ ve $0.95 \leq IFI \leq 1$ aralıklarında olması mükemmel uyumu; $4 < X^2/d < 5$; $0,05 < RMSEA < 0,08$; $0,05 \leq S-RMR \leq 0,1$; $0,95 \leq NNFI \leq 0,97$; $0,95 \leq CFI \leq 0,97$; $0,90 \leq GFI \leq 0,95$; $0,85 \leq AGFI \leq 0,90$ ve $0,90 \leq IFI \leq 0,95$ aralıkları ise kabul edilebilir uyumu göstermektedir (Şimsek, 2007; Kline, 2005; Sümer, 2000). Buna göre ölçek gözlenen değerlerinin kabul edilebilir uyum gösterdiğini söylenebilir. Bir başka ifade ile elde edilen bu model, veriler tarafından faktörlerin doğrulandığını ortaya koymaktadır. Ölçeğin faktöriyel modeli ve faktör-madde ilişkisine dair t değerleri ile ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizinin bağlantı diyagramı ve t-değerleri şekil 1 ve 2’de sunulmuştur.

Şekil 1. Ölçeğin Birinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi Bağlantı Diyagramları (t-değerleri)

Chi-Square=580.17, df=149, P-value=0.00000, RMSEA=0.079

Şekil 2. Ölçeğin İkinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi Bağlantı Diyagramları (t-değerleri)

Madde Ayırt Ediciliği

Bu bölümde madde toplam korelasyonu yöntemine göre faktörlerdeki her bir maddeden elde edilen puanlar ile faktörlerden elde edilen puanlar arasındaki korelasyonlar hesaplanarak madde ayırt edicilik düzeyleri test edilmiştir. Her bir madde için elde edilen madde-faktör korelasyon değerleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Madde-Faktör Puanları Korelasyon Analizi

F1		F2		F3	
M. No	r	M. No	r	M. No	r
M5	,832(**)	M10	,901(**)	M18	,729(**)
M6	,828(**)	M11	,903(**)	M19	,797(**)
M7	,807(**)	M9	,835(**)	M14	,880(**)
M2	,829(**)	M12	,821(**)	M17	,816(**)
M1	,798(**)			M15	,851(**)
M3	,783(**)			M16	,796(**)
M4	,720(**)			M20	,827(**)
				M13	,804(**)

N=468; **=p<, 001

Tablo 2’de görüldüğü gibi madde test korelasyon katsayıları birinci faktör için 0,720 ile 0,832; ikinci faktör için 0,821 ile 0,901; üçüncü faktör için ise 0,729 ile 0,804 arasında değişmektedir. Her bir madde, ölçeğin geneli ile anlamlı ve pozitif ilişki içerisinde (p<0,000). Bu katsayılar her bir maddenin geçerlik katsayısı olup ölçeğin bütünü ile tutarlılığını; bir başka ifade ile ölçeğin genel amacına hizmet edebilme düzeyini ifade etmektedir (Carminesi, Zeller, 1982).

Ölçeğin Güvenirliğine İlişkin Bulgular

Ölçeğin güvenilirliğini hesaplamak üzere veriler üzerinde iç tutarlılık analizleri

yapılmıştır. Toplam 19 maddeden ve 3 faktörden oluşan ölçeğin faktörlere göre ve bütün olarak güvenirlik analizi; Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı, Sperman-Brown formülü ve Guttman Split-Half güvenirlik formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Her bir faktöre ve ölçeğin geneline ilişkin güvenirlik analizi değerleri Tablo 3'te özetlenmiştir:

Tablo 3. Ölçeğin Geneli ve Faktörlerine İlişkin Güvenirlik Analizi Sonuçları

Faktörler	Madde Sayısı	Sperman Brown	Guttman Split-Half	Cronbach Alpha
F1	7	,862	,841	,904
F2	4	,868	,868	,887
F3	8	,894	,890	,926
Toplam	19	,767	,765	,858

Tablo 3'de görüldüğü üzere 3 alt faktörden oluşan ölçeğin Sperman Brown güvenirlik katsayısı 0,767; Guttman Split-Half değeri 0,765; Cronbach alpha güvenirlik katsayısı ise 0,858 olarak belirlenmiştir. Diğer taraftan faktörlere ilişkin eş yarı korelasyonlarının 0,758 ile 0,808; Sperman Brown değerlerinin 0,862 ile 0,894; Guttman Split-Half değerlerinin 0,841 ile 0,890; Cronbach alpha değerlerinin ise 0,887 ile 0,926 arasında değerler aldığı görülmektedir.

SONUÇ

Bu çalışmada bireylerin internete bağımlılık düzeylerini belirlemek amacıyla “İnternet Bağımlılığı Ölçeği-İBÖ” Türkçeye uyarlanmıştır. İnternet bağımlılığı, bireyin ölçsüz biçimde internet kullanması, bundan dolayı bireyse, sosyal ve mesleki alanda çeşitli sorunlar yaşamasını ifade eden bir kavramdır. İBÖ beş basamaklı likert tipi bir ölçek olup üç faktör altında toplanabilen 19 maddeden oluşmaktadır. Faktörlerde yer alan maddelerin her biri; hiçbir zaman (1), Nadiren (2), Bazen (3), Genellikle (4), Her zaman (5) şeklinde ölçeklendirilmiştir. Ölçeğin bütününden toplam puan olarak en düşük 19 en yüksek 95 puan alınabilir. Ölçekten alınan puanlar yükseldikçe bağımlılık düzeyinin yükseldiği kabul edilmektedir. Ölçeğin üç alt boyutu vardır; birincisi “kontrol kaybı”, ikincisi “daha fazla online kalma isteği” ve üçüncüsü ise “sosyal ilişkilerde olumsuzluk”tur.

Kontrol kaybı, bireyin interneti ölçsüz kullanması ve bu tutumundan bir türlü vazgeçememesi neticesinde çeşitli sorunlar yaşamasını ifade eder. *Daha fazla online kalma isteği*, internet kullanımında harcanan zamanı gösterir ve internet kullanımında aşırılığın başlangıç dönemiyle karşılaştırıldığında açıkça daha da yükselmiş olduğunu ortaya koyar. *Sosyal ilişkilerde olumsuzluk* ise, aşırı internet kullanımı nedeniyle insanlar arasındaki ilişkilerde meydana gelen sorunları ifade eder.

Açımlayıcı faktör analizi sonuçlarına göre; ölçek üç faktörden oluşmaktadır. Faktörlerdeki maddelerin faktör yükleri, faktörlerin özdeğerleri ve açıklanan varyans oranları göz önüne alındığında ölçeğin, yapı geçerliğine sahip bir ölçek olduğu söylenebilir. Nitekim ölçekte yer alan maddelerin faktör yüklerinin

0,30'dan yüksek olması, genel varyansın ise en az %40'ının açıklanması, davranış bilimleri açısından yeterli görülmektedir (Kline, 1994; Scherer vd. 1988) . Açıklayıcı faktör analizi sonucunda 3 faktörden oluştuğu tespit edilen ölçeğin faktör yapılarının doğrulanması için birinci ve ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda hem birincil hem de ikincil doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre ölçek modelinin gözlenen değerleri, verinin kabul edilebilir uyum gösterdiğini, bir başka ifade ile elde edilen bu modelin veri tarafından doğrulandığını ortaya koymaktadır. Ölçekte yer alan maddelerin her birinin, ait olduğu faktör ile ölçülmeye çalışılan özellikleri ne düzeyde ölçebildiğini belirlemek üzere veriler üzerinde madde faktör korelasyonları hesaplanmıştır. Her bir maddeden elde edilen puan ile maddenin ait olduğu faktörden elde edilen puan arasında korelasyonun bulunması, ölçeğin her bir maddesinin, faktörün genel amacına hizmet etme düzeyinin anlaşılması açısından bir ölçüt olarak kullanılmaktadır (Balci, 2009). Bu doğrultuda ölçeğin her bir maddesi ile maddenin ait olduğu faktörden elde edilen puanlar arasındaki korelasyon değerleri 0,720 ile 0,901 arasında değişmektedir. Buna göre ölçekte yer alan her bir maddenin ve her bir faktörün, ölçeğin geneli ile ölçülmek istenen özelliği ölçebilme amacına anlamlı düzeyde hizmet ettiği ve her bir maddenin istenilen düzeyde ayırt edici olduğu söylenebilir.

Ölçeğin iç tutarlılık katsayıları; Cronbach Alpha, Sperman-Brown formülü ve Guttman split-half güvenilirlik formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Ölçeğin Cronbach alpha güvenilirlik katsayıları 0,858; Sperman Brown değerleri 0,767; Guttman Split-Half değeri ise 0,765'tir. Bu değerler çerçevesinde ölçeğin güvenilir ölçümler yapabildiği söylenebilir. Nitekim güvenilirlik katsayısının 0.70 ve üzerinde olması, ölçeğin güvenilirliğinin bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Büyüköztürk, 2002; Gorsuch, 1983). Sonuç olarak "İnternet Bağımlılığı Ölçeği"nin, Türkiye'de de bireylerin internete ilişkin bağımlılık düzeylerinin belirlenmesinde kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir.

KAYNAKLAR

Anderson, J. C., Gerbing, D. W. (1984). The effect of sampling error on convergence, improper solutions, and goodness-of-fit indices for maximum likelihood confirmatory factor analysis. *Psychometrika*, 49, 155-173.

Arısoy, Ö. (2009). Internet addiction and its treatment. *Current Approaches In Psychiatry*, 1(1):55-67

Ayaroğlu, N.S. (2002). The relationship between internet use and loneliness of university students. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü.

Balcı, A. (2009). Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem, teknik ve ilkeler. Ankara: PegemA Yayınevi.

Bayraktar, F. (2001). İnternet kullanımının ergen gelişimindeki rolü. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

Bölükbaş, K. (2003). İnternet kafeler ve internet bağımlılığı üzerine sosyolojik bir araştırma: Diyarbakır örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı.

Büyüköztürk, Ş. (2002). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı. Ankara: PegemA Yayıncılık.

Carmines, E.G ve Zeller, R. A. (1982). Reliability and validity assessment. 5th ed. Beverly Hills: Sage Publications Inc.

Cengizhan, C. (2005). Öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanımında yeni bir boyut: bağımlılık. VIII. Ulusal PDR Kongresi, İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Chou, C., Condron, L., Belland, J. C. (2005). A review of the research on internet addiction, Educational Psychology Review, 17(4): 363-388

Çalık, D. ve Çınar, Ö. P., (2009). Geçmişten günümüze bilgi yaklaşımları bilgi toplumu ve internet. XIV.Türkiye'de İnternet Konferansı, İstanbul: Bilgi Üniversitesi, İstanbul, 12-13Aralık.

Deniz, K, Z. (2007). The adaptation of psychological scales. Ankara University, Journal of Faculty of Educational Sciences, 40(1): 1-16.

Eichenberg, C., Ott, R. (1999). Internetabhängigkeit: Massenphänomen oder Erfindung der Medien? c't, 19, 106-111. Online: <http://www.heise.de/ct/99/19/106/>

Eroğlu, A. (2008). Faktör analizi. Ş. Kalaycı (Ed.), SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri (ss. 321-331). Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

Gorsuch, R. L. (1983). Factor analysis. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates. Greenfield D. N. (1999). Psychological characters of compulsive internet use: a preliminary analysis. Cyberpsychol Behav, 2: 403-412

Gülbahar, Y., Büyüköztürk, Ş. (2008). Değerlendirme tercihleri ölçeğinin Türkçeye uyarlanması. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 35: 148-161.

Günüç, S. Kayri, M. (2010). The profile of internet dependency in Turkey and development of internet addiction scale: study of validity & reliability. H. U. Journal of Education, 39: 220-232

Hahn, A., Jerusalem, M. (2001). Internetsucht: Reliabilität und validität in der online-Forschung. Online: http://psilab.educat.hu-berlin.de/ssi/publikationen/internetsucht_onlineforschung_2001b.pdf

Hambleton, R.K., Patsula, L. (1999). Increasing the validity of adapted tests: myths to be avoided an guidelines for improving test adaptation practies. Journal of Applied Testing Technology, August 1999 Issue. Online: <http://data.memberclicks.com/site/atpu/volume%201%20issue%201Increasing%20validity.pdf>

Kayri, M., Günüç, S. (2009). The adaptation of internet addiction scale into Turkish: The study of validity and reliability. Ankara University, Journal of Faculty of Educational Sciences, 42(1): 157-175

Kelleci, M. (2008).The effects of internet use, cell phones and computer games on mental health of children and adolescents.TAF Preventive Medicine Bulletin, 7(3):253-256

Khasawneh, O. M., Al-Awidi, H. M. (2008). The effect of home computer use on Jordanian children: A parental perspective. J. Educational Computing Research. 39(3): 267-284.

Kline, P. (1994). An Easy Guide to Factor Analysis. London and New York: Routledge.

Kline, R.B., (2005). Principles and practice of structural equation modeling, 2nd ed, New York: Guilford Press.

MacCallum, R.C., Browne, M. W., Sugawara, H. M. (1996). Power analyssi and determination of sample size for covariance structure modeling. Psychological Methots, 1:130-149.

Marsh, H. W., Balla, J. R., McDonald, R. P.(1988). Goodness-of-fit indexes in confirmatory factor analysis: The effect of sample size. Psychological Bulletin, 103: 391-410.

Morahan-Martina, J., Schumacher, P. (2000). Incidence and correlates of pathological internet use among college students. Computers in Human Behavior, 16: 13-29.

Orhan, F., Akkoyunlu, B. (2004). İlköğretim öğrencilerinin internet kullanımları üzerine bir çalışma. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 26: 107-116.

Öztürk, Ö. Odabaşoğlu, G., Eraslan, D., Genç, Y. Kalyoncu, Ö. A. (2007). Internet addiction: Clinical aspects and treatment strategies. *Journal of Dependence*, 8: 36-41

Pohlmann, J. T. (2004). Use and Interpretation of Factor Analysis in The Journal of Educational Research: 1992-2002. *The Journal of Educational Research*, 98(1): 14-23

Scherer, R. F., Wiebe F. A., Luther, D. C., Adams J. S. (1988). Dimensionality of Coping: Facor Stability Using the Ways of Coping Questionnaire, *Psychological Reports* 62(3), 763-770. PubMed PMID: 3406294.

Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar, *Türk Psikoloji Yazıları*. 3(6): 49-74.

Şimşek, Ö.F., (2007). Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş. Ankara: Ekinoks.

Tabachnick, B. G., Fidell, L.S. (2001). Using multivariate statistics (4th edition). Boston: Allyn and Bacon.

Turnalar Kurtaran, G. (2008). İnternet bağımlılığını yordayan değişkenlerin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi .Mersin: Mersin Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Weiner, R. G. (1996). The internet culture: Transitions and problems. ERIC Accesion Number: ED401898. Online : <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED401898.pdf>

Yıldırım, İ. (2004). Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin revizyonu, *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5 (17): 221-236.

Young, K. S. (1996). Addictive use of the Internet: A case that breaks the stereotype. *Psychological Reports*, 79: 899-902.

Zimmerl, H.D., Panosch, B., Masser, J. (1998). Internetsucht - Eine neumodische Krankheit?. Online: <http://gin.uibk.ac.at/gin/thema/gin.cfm?nr=11267>.

